

Огляд

матеріалів Міжнародного науково-практичного семінару «Інформаційно-бібліотечні ресурси сільськогосподарських науково-дослідних та освітніх установ України: проблеми формування, захисту і використання», який відбувся 27 квітня 2007 року в Державній науковій сільськогосподарській бібліотеці Української академії аграрних наук

Від імені колективу Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки учасників Міжнародного науково-практичного семінару щиро привітав директор ДНСГБ **В. Вергунов**. Сучасне суспільство, говорилося у вітальному слові, існує в ситуації постійного прискорення глобальних змін в соціальній, політичній, інформаційній, технологічній та інших сферах. В цих умовах зростає необхідність, як окремих громадян, так і всього суспільства в надійній і повній інформації. Зростає роль бібліотек, здатних не тільки шукати і зберігати необхідну інформацію, але й забезпечити вільний доступ до своїх інформаційних ресурсів. Тому головним пріоритетом у вирішенні поставлених завдань стає впровадження сучасних інформаційних технологій, забезпечення для населення вільного доступу до світових інформаційних ресурсів за допомогою мережі Інтернет тобто за темою зібрання, що починало роботу.

Віце-президент УААН **А. Головко** привітав учасників семінару від імені Президії УААН. Для удосконалення науково-методичної роботи та об'єднання інформаційно-бібліотечних ресурсів в аграрній галузі, координації, співпраці бібліотек в інформаційно-бібліотечному обслуговуванні науковців, спеціалістів в кожному регіоні, області України, при підтримці УААН, говорив А.Головко, створюються об'єднання сільськогосподарських бібліотек. Фактично в областях України таким чином створена нова організаційна форма співробітництва сільськогосподарських бібліотек.

В.о. академіка-секретаря відділення наукового забезпечення трансферу інновацій УААН, д. с.-г. н. **І. Гриник** присвятив виступ головними завданнями регіональних центрів наукового забезпечення агропромислового виробництва, які запроваджені в регіонах, досягнень аграрної науки щодо випробування завершених наукових розробок та адаптація їх до місцевих природно-кліматичних умов, трансферу інновацій в агропромислове виробництво, науково-консультаційне та інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, а в цілому - сприяння комплексному інноваційному розвитку агропромислового комплексу України і відродженню українського села.

Розвиток ринкової економіки в Україні в останній час ставить перед науковими сільськогосподарськими бібліотеками УААН в якості найсерйознішого завдання – поширення й вдосконалення бібліотечно-інформаційних послуг на підставі нових інформаційних технологій, говорив у

своїй доповіді заступник директора ДНСГБ **О. Тарабрін**. Реконструкція внутрішньої локальної мережі, швидкісний Інтернет, відновлення комп'ютерної і організаційної техніки, впровадження нових бібліотечних програм, створення веб-сайту, могутнього серверного блоку, електронний каталог, доступ до найпопулярніших світових даних Інтранету, проект Agris, Caris, робота з проектом Agora, вступ в Aglinet – це далеко не повний перелік проектів, які вже освоєні ДНСГБ або мають бути реалізовані в недалекому майбутньому.

В умовах сьогодення, доповідав заступник директора ДНСГБ **В. Дерлеменко**, великі за обсягом інформаційні системи та їх продукти не зручні у користуванні і не спроможні в повному обсязі задовольнити запити і потреби користувачів. Ознаки дається й один із найбільших парадоксів мережі Інтернет — обсяги корисної інформації у WWW невинно зростають, але пошук її дедалі ускладнюється. Ефективними залишаються лише вузько тематичні, відомчі та регіональні пошукові системи. Розв'язанню цієї проблемної ситуації сприяв симбіоз Web- каталогів та інформаційно-пошукових серверів, котрий став підґрунтям для нового типу Web- сервісу – Інтернет - порталів (“брам до Інтернету”). Виходячи з викладеного, розроблена концепція Інтернет - порталу “Українська академія аграрних наук”. При розробці документу була створена концептуальна модель майбутньої мережі сайтів системи УААН, що дозволило поставити справу на наукову основу, а не спиратися лише на “здоровий глузд” і прийняті стереотипи. Такий підхід виключив можливість прорахунків розробників, які виявляються занадто пізно, коли вже витрачено багато часу, значні людські, матеріальні та фінансові ресурси.

Досвідом інформаційної діяльності наукової сільськогосподарської бібліотеки щодо забезпечення аграрного комплексу Росії поділилися директор Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки Російської сільськогосподарської академії **В. Поздняков** та завідувач відділом автоматизації ДНСГБ РСГА **Є. Крамчанинов**. Вони презентували базу даних «Агрос» та подарували її комп'ютерний екземпляр ДНСГБ.

У повідомленні національного координатора системи AGRIS/CARIS ФАО в Україні – Українського інституту науково-технічної та економічної інформації - **Т. Дерібон** безперечним є факт використання зарубіжної науково-технічної інформації в області наукових досліджень і освіти. Він стає запорукою науково-технічного прогресу в кожній окремій країні. На жаль в Україні проблеми використання закордонної аграрної інформації на державному рівні в цілому все ще не вирішені. Певною спробою такого вирішення є створення «Стратегії розвитку інформаційного забезпечення АПК і сільського населення України до 2015 року», в рамках першого проекту Продовольчої і сільськогосподарської організації (ФАО) ООН в Україні.

Становлення суверенної незалежної України супроводжується суттєвими змінами в царині суспільних відносин, говорилося в повідомленні директора Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського **П.Рогової**, що передбачає новий тип взаємозв'язку освіти і суспільства в цілому. Зумовлений він двома взаємопов'язаними чинниками: перехідним

періодом і залишковими кризовими явищами. У той же час, варто зазначити, що необхідність створення нової системи освіти в Україні не означає недолугість і недосконалість попередньої. Потреба змін зумовлена передусім потребою у нових висококваліфікованих фахівцях в усіх галузях господарства, адже, як вважають фахівці, саме оновлена, осучаснена освіта і наука, нададуть знання, які стануть стрижнем діяльності конкретної людини та суспільства в цілому, що й забезпечить конкурентоспроможність, як країни, так і людини.

Начальник відділу наукового забезпечення трансферу інновацій УААН **І. Криворучко** присвятив свій виступ наступній темі: Роль і значення інформаційно-бібліотечних ресурсів в системі наукового забезпечення АПВ. Перехід аграрного виробництва на інноваційні принципи розвитку, зауважував доповідач, передбачає обов'язкову корекцію інформаційної складової виробничої системи з метою підвищення її впливу на якість продукції та прибуток, очікуваний від реалізації продукції.

Суперечність між невпинно зростаючим обсягом знань, які мають поширюватися в часі та просторі, і обмеженими можливостями існуючої системи документних комунікацій, що базується на паперових носіях інформації, обумовлює необхідність кардинальної активізації робіт по введенню в цю систему електронних інформаційних ресурсів, говорилося в повідомлення **Л. Костенко** – керівника Центру комп'ютерних технологій Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. Тому бібліотека має не лише посилити свою функцію документального комунікаційного центру, що здійснює збір, наукову обробку, зберігання та використання інформаційних ресурсів, а й доповнити її функцією підготовки, тиражування й поширення впорядкованих зібрань наукових електронних видань.

З існуючих програм автоматизації бібліотечних процесів, доповідала заступник директора Державної науково-технічної бібліотеки України **О. Москаленко**, нами було обрано систему автоматизації ІРБІС (Інтегровану Бібліотечно-Інформаційну Систему), розроблену ГПНТБ Російської Федерації, яка дозволяє реалізовувати всі типові бібліотечні технології, а саме, комплектування, систематизації, каталогізації, читацького пошуку, книговидачі, адміністрування, надання ресурсів через Інтернет, а також здійснювати роботу в корпоративних мережах на основі взаємопов'язаного функціонування 7 автоматизованих робочих місць (модулів): “Комплектатор”, “Каталогізатор”, “Читач”, “Книговидача”, “Адміністратор”, “WWW/IRBIS” та “Z – IRBIS”.

Сучасний етап розвитку наукової бібліотеки Інституту розведення і генетики тварин, говорилося в доповіді завідувачки бібліотеки **В.Фасолі**, характеризується зміною пріоритетів її діяльності. До традиційних завдань збереження і примноження книжкових зібрань додаються нові: впровадження інформаційних технологій, удосконалення форм обслуговування користувачів. У нашій бібліотеці на базі автоматизованої системи „MARC” ведеться електронний каталог, у якому зібрано дані книжкового фонду, авторефератів дисертацій, перекладів, праць співробітників інституту, тематичної картотеки статей (23656 тис. бібліографічних записів).

Начальник Науково-бібліотечного центру Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» **Т. Приходько** (м.Харків) присвятила виступ проблемам інформаційному обміну з бібліотечними фахівцями ветеринарних бібліотек світу засобами електронної пошти: Listserver VETLIB_L, список розсилки українсько-американських бібліотек Vrama тощо. У рамках міжнародного співробітництва НБЦ отримує дисертаційні роботи німецьких фахівців ветеринарної медицини, що надходять із бібліотеки ветеринарного факультету FU Berlin. Поряд із ресурсами віддаленого доступу (через Internet) НБЦ надає своїм користувачам доступ до БД на CD-ROM, що значно розширює коло джерел інформації.

В ДНСГБ УААН технічно і технологічно забезпечено функціонування інтегрованої системи автоматизації бібліотек «ІРБІС», яка відповідає загальносистемним інформаційно-лінгвістичним вимогам сучасної бібліотечної системи і забезпечує автоматизацію усіх типових бібліотечних процесів від комплектування до електронної книговидачі, говорила в своїй доповіді **Н. Рогоза**, с.н.с. сектору маркетингу та впровадження наукових розробок ДНСГБ. Побудова локальної мережі дала можливість розпочати логічне поетапне створення електронного опису документа, відповідно до міжнародним стандартам, починаючи з комплектування - створення початкового опису до предметизації і систематизації в модулі «Каталогізатор». В модулі «Комплектування» може бути реалізована електронна підписка документів, при надходженні замовлених документів до бібліотеки вони «автоматично» потрапляють до Електронного каталогу бібліотеки. Також цей модуль підтримує технологію одержання вихідних документів процесу комплектування типу «План-Звіт».

На завершення учасники семінару прийняли відповідні рекомендації.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міжнародного науково-практичного семінару “Інформаційно-бібліотечні ресурси сільськогосподарських науково-дослідних та освітніх установ України: проблеми формування, захисту і використання” (м.Київ, 27 квітня 2007 року)

Учасники семінару – понад 60 провідних інформаційно-бібліотечних фахівців України – з відчуттям глибокого задоволення від зустрічі з керівництвом Української академії аграрних наук, гостями з Російської Федерації (ЦНСГБ Россільгоспакадемії, м.Москва) та відомими науковцями і фахівцями нашої країни в галузі інформаційно-бібліотечної справи, що причетні до інформатизації сільського господарства, а також від наданої можливості виступити у стінах Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН з доповідями і взяти участь в обговоренні проблем формування, захисту і використання інформаційно-бібліотечних ресурсів аграрної галузі, висловлюють щире вдячність ДНСГБ УААН за проведену роботу і звертаються до Президії УААН, щодо необхідності регулярного проведення подібних заходів, можливо виїзних, не рідше двох разів в продовж року.

У доповідях і виступах, презентаціях і дискусіях констатувалося, що використання сучасних інформаційних технологій і надійних телекомунікаційних засобів для одержання та обміну інформацією, а також її практичне використання у сільськогосподарському виробництві, дослідженнях, в навчальному процесі, являє собою швидко прогресуючий і незворотній процес. Тому невпинно зростає потреба у налагодженні кваліфікованого інформаційно-бібліотечного обслуговування науковців, фахівців-аграріїв та удосконалення надання консультаційної допомоги сільгоспвиробникам з метою ефективного ведення ними господарської і маркетингової діяльності, облаштування сільських територій через використання досягнень світової науки і техніки.

Основна увага була приділена стабільному комплектуванню фондів бібліотек, новим формам обслуговування, розвитку міжнародного міжбібліотечного абонементу, збереженню документів, впровадженню нових інформаційних технологій, залученню і підвищенню кваліфікації кадрів інформаційно-бібліотечного обслуговування, науково-методичній роботі національних і державних наукових бібліотек.

Розглянувши свою діяльність через призму питань світових аграрних інформаційних ресурсів і проблеми доступу до них, пріоритетності напрямку діяльності вітчизняних сільськогосподарських бібліотек на сучасному етапі та взаємодії сільськогосподарських бібліотек і центрів наукового

забезпечення АПВ регіонів у реалізації аграрної політики держави, учасники семінару виробили і прийняли наступні рекомендації.

ДНСГБ УААН:

- створити структурний підрозділ для створення інтернет-порталу “Українська академія аграрних наук”, а також його ведення, організації мережі постачальників інформації та надання практичної допомоги учасникам проекту на місцях;
- розширити і поглибити роботу з розвитку і наповнення інформаційними ресурсами сайту “Державна наукова сільськогосподарська бібліотека УААН”;
- розвивати дружні ділові стосунки з зарубіжними бібліотеками та інформаційними центрами аграрного профілю, налагодити з ними обмін делегаціями фахівців, інформаційними та програмними продуктами;
- розробити програму лекцій і практичних занять для постійно діючих при ДНСГБ УААН курсів підвищення кваліфікації працівників сільськогосподарських бібліотек України;
- поглиблювати зв'язки з провідними бібліотеками України і м.Києва (Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського, Національна парламентська бібліотека України, Національна наукова медична бібліотека України, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О.Сухомлинського, Державна науково-технічна бібліотека України тощо) з метою взаємозбагачення ідеями, обміну досвідом спільного створення інформаційних продуктів;
- опублікувати матеріали семінару та прийняті “Рекомендації” на сайті ДНСГБ УААН.

Президії УААН :

- приділяти більше уваги обладнанню мережі підпорядкованих установ сучасною комп'ютерною технікою та надійним телекомунікаційним зв'язком;
- забезпечити бібліотеки науково-дослідних установ відповідними кадровими ресурсами, починаючи з Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН;
- затвердити Концепцію інтернет-порталу “Українська академія аграрних наук”, яка міститься на сервері Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН;
- відзначити велику і плідну роботу науковців і фахівців ДНСГБ УААН по формуванню електронних бібліотечних ресурсів.

Головним бібліотекам територіальних об'єднань сільськогосподарських бібліотек України:

- посилити роботу по залученню кваліфікованих веб-майстрів та аналітиків інформації для створення і підтримки сайтів;
- сприяти впровадженню сучасних інформаційних технологій у своїй мережі для реальної роботи з корпоративної каталогізації і ретроконверсії фондів для

свого посилення і перетворення на галузеві регіональні центри інформаційно-бібліотечного обслуговування;

- більше уваги приділяти співпраці з центрами наукового забезпечення та дорадчими службами, оскільки ці структури ринку інновацій є продуцентами і споживачами сільськогосподарської науково-технічної інформації, розповсюджувачами об'єктивної ринкової і статистичної інформації, і їхня діяльність повинна базуватися на оперативних і достовірних даних досліджень, апробованих рішеннях, професіоналізмі консультантів і інформаційних фахівців.

Учасники семінару дійшли також до висновку про необхідність спільними зусиллями розробити програму, котра передбачає превентивну консервацію фондів, копіювання, реставрацію і відновлення документів на основі використання нових технологій.

Одноставно була сприйнята і рекомендація про те, що на шляху до інтеграції одним з головних напрямів має стати координація робіт з автоматизації бібліотечних процесів, створенню і використанню корпоративних інформаційних ресурсів, забезпечення форматної і лінгвістичної сумісності електронних продуктів та уніфікація пошукових систем.

Учасники семінару висловлюють впевненість, що Президія УААН і надалі буде сприяти об'єднанню зусиль інформаційних та бібліотечних фахівців у створенні, розвитку та міжнародному обміні аграрних інформаційних ресурсів на шляху до Європейської інтеграції.

Редакція електронного журналу «Історія науки і біографістика» має намір поруч з цим оглядом розмістити також і найбільш цінні доповіді Міжнародного науково-практичного семінару «Інформаційно-бібліотечні ресурси сільськогосподарських науково-дослідних та освітніх установ України: проблеми формування, захисту і використання», що відбувся 27 квітня 2007 року, у наступних випусках журналу.

Геннадій Глазунов